

วารสารวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Soft Power : ปัจจัยในการพัฒนาประเทศของ
สาธารณรัฐเกาหลี

Soft Power : The factors of the Republic
of Korea's development

ชินาภา อิศรางกูร ณ อยุธยา

นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Chinapha Isarankura Na Ayutthaya
Faculty of Economics, Thammasat University

นภควัฒน์ วันชัย

นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Naphakhawat Wanchai
Department of History, Faculty of Arts, Thammasat University

ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ*

อาจารย์ประจำสาขาวิชาโท เกาหลีศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Thapakorn Kamnerdsiri
Korean Studies program, Faculty of Arts, Thammasat University

**Corresponding Author, E-mail: dr.tony.tao@hotmail.com*

Received: May 1, 2023 Revised: Aug 8, 2023 Accepted: Dec 8, 2023 Available: Dec 30, 2023

Abstract

This research aims to investigate the determinants that influenced the Republic of Korea's adoption of a soft power policy as a crucial strategy for national progress. In anticipation of challenges in economic development, the South Korean government incorporated the soft power approach as a fundamental component of the country's growth since the 1990s. This strategic shift empowered South Korea to transition from adversity to triumph, establishing itself as a global leader in cultural exports.

The study identified several factors motivating the South Korean government to implement soft power for economic development. The primary factor was the impact of the Asian Financial Crisis in 1997, prompting the government to utilize soft power to construct a new national image. The second factor encompassed geographical limitations and diplomatic considerations. The third factor involved leveraging soft power to globally promote products and consumption values. The fourth factor was the influence of successful entertainment

industry models from the United States and Japan. Finally, population constraints constituted the fifth factor, compelling South Korea to adopt soft power as a developmental strategy.

The convergence of these factors led the South Korean government to embrace soft power as a comprehensive approach to national development, propelling the country from economic challenges to global success in cultural exports.

Keywords: Factor, Soft Power, Development, Republic of Korea

บทคัดย่อ

บทความวิจัย เรื่อง Soft Power : ปัจจัยในการพัฒนาประเทศของสาธารณรัฐเกาหลี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลเกาหลีใต้ในการนำนโยบาย Soft Power มาใช้ในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลเกาหลีใต้เล็งเห็นถึงข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม Soft Power จึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 จนกระทั่งเกาหลีใต้สามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส เปลี่ยนจากประเทศยากจนกลายเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการส่งออกวัฒนธรรมระดับโลก

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้รัฐบาลเกาหลีใต้ตัดสินใจใช้ Soft Power ในการพัฒนาเศรษฐกิจประกอบด้วยสาเหตุหลายประการ ปัจจัยแรกเกิดจากวิกฤติการเงินเอเชียในปี ค.ศ. 1997 เกาหลีใต้ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างหนัก รัฐบาลเกาหลีใต้ต้องการสร้างภาพลักษณ์ใหม่เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศจึงเลือกใช้ Soft Power เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ปัจจัยที่สอง คือ ข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาทำให้การเพาะปลูกมีจำกัดและเกาหลีใต้มีสถานะเป็นรัฐกั้นชน นโยบายทางการทูตเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงดำเนินด้วยการใช้วัฒนธรรม ปัจจัยที่สามเกาหลีใต้ใช้ Soft Power ในการผลักดัน

สินค้าออกสู่ตลาดต่างประเทศเพื่อสร้างการรับรู้และค่านิยมการบริโภคสินค้าสัญชาติเกาหลีใต้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวสู่บทบาทในเวทีโลก ปัจจัยที่สี่ คือ เกาหลีใต้มีต้นแบบความสำเร็จด้านอุตสาหกรรมบันเทิงจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ปัจจัยสุดท้ายเกาหลีใต้มีข้อจำกัดด้านจำนวนประชากร ปัจจัยทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ทำให้รัฐบาลเกาหลีใต้ตัดสินใจใช้ Soft Power ในการพัฒนาประเทศเกาหลีใต้

คำสำคัญ : ปัจจัย Soft Power การพัฒนา สาธารณรัฐเกาหลี

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยองค์ประกอบและปัจจัยที่สำคัญในหลายด้าน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การลงทุน การเปิดการค้าเสรี รวมไปถึงความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมีได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่อปัจจัยในประเทศแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังคงไปถึงปัจจัยภายนอกประเทศที่มีความเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่ง และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในเรื่องของการค้าหรือ การลงทุนระหว่างประเทศหรือแม้กระทั่งบทบาทของกองทัพที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจากล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตในปี

ค.ศ. 1991 ซึ่งนับว่าเป็นจุดสิ้นสุดของสงครามเย็น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการทหารดังกล่าวปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน เช่น ความจำเป็นในการใช้กองกำลังทางการทหารในสงครามเย็นและการดำเนินเศรษฐกิจที่แบ่งแยกกันอย่างสุดขั้ว (ระหว่างค่ายทุนนิยมและสังคมนิยม) นำมาสู่การค้าเสรี การเชื่อมโยงการขนส่งมากยิ่งขึ้น และสิ่งที่สำคัญ คือ การเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมดิจิทัล ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความน่าสนใจและส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

ในแง่นี้ ภูมิภาคเอเชียถือว่ามีความสำคัญในหลาย ๆ แง่มุม โดยเฉพาะภายหลังสิ้นสุดความขัดแย้งหรือสภาวะสงครามที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน การมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปเกือบทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “เกาหลีใต้” ซึ่งได้กลายมาเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมบันเทิงและอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมที่มีความก้าวหน้า ในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของเกาหลีใต้ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วดังกล่าว นำไปสู่คำถามที่สำคัญว่า *เกาหลีใต้มีวิธีการอย่างไรในการพัฒนาประเทศเข้าสู่การเป็นประเทศส่งออกอุตสาหกรรมบันเทิง รวมถึงมีพื้นที่ส่วนแบ่งทางการตลาดสำหรับสินค้าเชิงวัฒนธรรมที่ติดลำดับต้นของโลก ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวนี้เองที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว* ในแง่นี้ แนวคิด เรื่อง “Soft Power” ดูเหมือนจะเป็นคำตอบที่สำคัญสำหรับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด

ของเกาหลีใต้ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามถึงแม้กระบวนการดังกล่าวสำหรับการพัฒนาประเทศเกาหลีใต้จะมีเหตุปัจจัยมาจาก “คุณค่า” ทางวัฒนธรรมเป็นหลัก เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป แต่ประเด็นสำคัญของคำถามการวิจัยนอกเหนือไปจาก “วิธีการ” หรือ “การแก้ไข” ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ คือ “พัฒนาการ” “กระบวนการ” ของ “Soft Power” สำหรับการพัฒนาประเทศ โดยพัฒนาการเหล่านี้มี “ที่มา” อย่างไรจึงนำมาสู่การพัฒนาประเทศของเกาหลีใต้ ที่ได้เปลี่ยนแปลงหน้าประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างฉับพลัน แต่ความฉับพลันดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความพร้อมเพรียงภายในประเทศ อาศัยศักยภาพทางเทคโนโลยี คุณค่าทางวัฒนธรรม ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็น “พัฒนาการ” จนนำมาสู่ “Soft Power” จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจต่อการพัฒนาประเทศและเป็นบทเรียนแก่ประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่ (Newly Industrialized Country, NIC) ในภูมิภาคเอเชีย

นักวิชาการ เช่น Joseph S. Nye (2004, p. 5, 14) ได้กล่าวถึงคำนิยามของ อำนาจเชิงอ่อน (Soft Power) หมายถึง ความสามารถในการทำให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมหรือทำในสิ่งที่ผู้ใช้อำนาจพึงปรารถนา เพื่อบรรลุผลลัพธ์ตามที่ต้องการ มิได้มาจากการบังคับขู่เข็ญ กล่าวคือ การออกคำสั่งหรือการใช้กำลังทางการทหารและการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจที่จัดว่าเป็น “Hard Power” หากแต่เกิดจากการโน้มน้าวหรือการสร้างคามดึงดูดใจให้ผู้อื่นคล้อยตาม โดย Nye ได้อธิบายถึง

แหล่งที่มาของ Soft Power 3 แหล่ง ได้แก่ 1) วัฒนธรรม 2) ค่านิยมทางการเมือง และ 3) นโยบายต่างประเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า Soft Power มิได้จำกัดไว้แค่เพียงวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมกระแสนิยม (pop culture) เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการเกิดขึ้นของ Soft Power

พระ เจริญวัฒนกุล (2561, น. 247-248) ได้ให้ความเห็นว่า “Soft Power” มีความหมายถึง ศักยภาพหรือความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นปรารถนาผลลัพธ์โดยที่ผู้ใช้อำนาจต้องการ กล่าวโดยง่าย คือ การสร้างความพึงพอใจของผู้อื่น (โดยไม่มีการบังคับ) ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญจากความพึงพอใจโดยที่ไม่สามารถจับต้องได้ให้สามารถ “คล้อย” ตามประสงค์ของผู้อื่นได้โดยไม่มีการบังคับหรือใช้ความรุนแรง ซึ่งมีความแตกต่างจาก “Hard Power” อำนาจ แข็งแข็ง เช่น การบังคับเพื่อให้ผู้อื่นปฏิบัติตามตนเอง ในแง่นี้ความหมายในลักษณะดังกล่าว สะท้อนถึงแนวคิดในการเปลี่ยนใจของผู้อื่นให้สามารถคล้อยตาม (เรียกว่าการยินยอมของผู้อื่น) เปลี่ยนพฤติกรรมหรือความสนใจได้ (โดยมิได้ผ่านการบังคับหรือข่มขู่) ในความหมายดังกล่าวซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านทาง “วัฒนธรรม” หรือคุณค่าในทางการเมือง โดยประเด็นทางวัฒนธรรมในแง่นี้ คือ คุณค่าและการปฏิบัติโดยสร้างความหมายสำหรับสังคม (การให้อัตลักษณ์) และหากมีความสอดคล้องกันกับหลัก “สากล” ก็สามารถสร้างแรงจูงใจที่ดีได้ หรือคุณค่าในทางการเมืองทั้งในและต่างประเทศ หากส่งเสริมในแง่คุณค่า

ด้านสิทธิมนุษยชน คุณค่าของประชาธิปไตยก็จะสามารถสร้างความพึงพอใจหรือได้รับความสนใจจากรัฐอื่น ๆ ได้

จากคำนิยามหรือความหมายดังกล่าว การเลือกใช้นโยบาย “Soft Power” จึงไม่ได้จำกัดอยู่แค่รูปแบบของการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านอุตสาหกรรมบันเทิงเพียงเท่านั้น แต่เกาหลีใต้เลือกใช้ Soft Power เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อสร้างแรงจูงใจทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ในการพัฒนาประเทศและก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศท่ามกลางยุคโลกาภิวัตน์ แต่ทั้งนี้กระบวนการที่จะนำไปสู่ Soft Power มีโอกาสประสบความสำเร็จในประเทศอื่น เพราะอันเนื่องมาจากกระบวนการดังกล่าวต้องได้รับการสนับสนุนของภาครัฐและภาคเอกชนที่ต้องให้ความร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านทรัพยากรเงินทุนหรือที่ดิน รวมไปถึงกฎระเบียบต้องมีความชัดเจน

ดังนั้นบทความนี้ผู้เขียนจึงมีความต้องการในการชี้ให้เห็นว่า ด้วยเหตุผลใดที่ทำให้ปัจจัยเรื่อง Soft Power กลายเป็นเงื่อนไขและปัจจัยหลักอันสำคัญของประเทศเกาหลีใต้ โดยเฉพาะการเติบโตของ “อุตสาหกรรมการบันเทิง” หรือการส่งออกทาง “วัฒนธรรม” จนนำไปสู่การเป็นประเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วดังที่เห็นได้ในปัจจุบัน ผ่าน “กระบวนการ” และ “พัฒนาการ” สำหรับการพัฒนาประเทศภายหลังจากเหตุการณ์การเงินเมื่อปี 1997 เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่อง Soft Power ในบริบทสังคม เศรษฐกิจเกาหลี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลในการ ใช้นโยบาย Soft Power มาใช้ในการพัฒนาประเทศ
3. เพื่อศึกษาบทบาทของ Soft Power ในการพัฒนาการ ทางเศรษฐกิจของเกาหลีได้

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดเรื่องการพัฒนาประเทศด้วยพลังอ่อน หรือ Soft Power นั้น ถือได้ว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการพัฒนาประเทศโดยการมุ่งให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมบันเทิง ซึ่งเป็นกระบวนการในการส่งออกทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) อันมีลักษณะที่เป็น “แนวทางการพัฒนาในรูปแบบใหม่” ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ร่วมระหว่าง ภาครัฐและเอกชนของเกาหลีใต้ การอธิบายแนวคิดดังกล่าววางอยู่บนกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องใน 6 ประการที่สำคัญ กล่าวคือ

ทฤษฎีสถาบัน กล่าวคือ ทฤษฎีที่มองว่าขอบเขตหรือ ข้อจำกัดทางสังคมซึ่งสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ส่งผลต่อโครงสร้างของ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ในด้านของการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ (North, 1991) ทั้งนี้ “สถาบัน” มีในแง่ของการสนับสนุน

ในเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นกลไกในการรองรับจากสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่ การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ เช่น การตั้งศูนย์ศิลปะแห่งกรุงโซล (Seoul Arts Center) และ ศูนย์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองแห่งชาติ (National Center for Korean Traditional Performing Arts) เป็นต้น จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การจัดตั้งสถาบันมีความสำคัญ ทั้งในแง่ของการเอื้อหนุนสภาพแวดล้อมและการส่งเสริม อย่างเป็นระบบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นหน่วยงานที่คอย สนับสนุนการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจหรือกลไกที่ทำให้ระบบ ดำเนินไปอย่างราบรื่น

ทฤษฎีคุณสมบัติผู้ประกอบการ กล่าวคือ ทฤษฎีที่มองว่า ตัวผู้ประกอบการหรือทักษะความเป็นผู้ประกอบการมีความสำคัญกับการออกนโยบายหรือนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกัน (ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งประดิษฐ์ แต่เป็นนวัตกรรมการบริหาร) โดยคำนิยามดังกล่าว คือ ผู้ที่สร้างดุลยภาพของสิ่งใหม่ต่อสังคมผ่านการทำลายอย่างสร้างสรรค์ (Creative Destruction) กล่าวคือ สิ่งใหม่ที่มาแทนสิ่งเก่า การตอบสนองของผู้บริโภคได้ดีกว่า (Schumpeter, 1950) ในแง่นี้ ความสามารถหรือคุณสมบัติดังกล่าวมิได้จำกัดเพียงแคในภาคเอกชน ที่มีผู้นำทางธุรกิจหรือผู้นำในองค์กรของบริษัท แต่ยักรวมถึงผู้นำของ ภาครัฐ โดยสามารถออกนโยบายที่สร้างสรรค์พึงจะเป็นประโยชน์ต่อ การดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีความสำคัญสำหรับการอธิบายความสามารถของผู้นำในภาครัฐ

ทุนมนุษย์ (Human Capital) กล่าวคือ แนวคิดที่มองว่า ทักษะ ความรู้ ความสามารถ รวมถึง ความชำนาญจากความรู้ เชี่ยวชาญ และประสบการณ์การทำงานที่มีการสะสมอย่างยาวนาน เป็นศักยภาพที่สำคัญของมนุษย์ซึ่งเป็นพื้นฐานของความก้าวหน้าของประเทศ กล่าวได้ว่าการใช้ทรัพยากรมนุษย์หรือการบริหารทุนมนุษย์นำไปสู่ความสำเร็จในหลากหลายด้าน (กันยารัตน์ จันทรสว่าง และ สุภาวดี พรหมบุตร, 2562, น. 211) ในแง่นี้องค์ประกอบหรือปัจจัยที่ถือว่าเป็น “ส่วนสำคัญ” สำหรับการพัฒนาประเทศหรือองค์กร คือ “ทุนมนุษย์” ด้วยความก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจและการก่อเกิดของการค้าเสรีที่เพิ่มมากขึ้น การให้ความสำคัญต่อทุนมนุษย์ย่อมมีบทบาทมากยิ่งขึ้นตามความก้าวหน้าของสังคมและเศรษฐกิจเกาหลีใต้เมื่อครั้งที่ประสบวิกฤตการเงินเมื่อปี 1997 ส่งผลให้เกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการลงทุนในภาคการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาของเกาหลีใต้ คือ การสอบ “ซูนึ่ง (수능)” เป็นต้น

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) กล่าวคือ การสร้างสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ โดยมีการเชื่อมโยงกับรากฐานของวัฒนธรรมผนวกกับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ นำไปสู่กระบวนการที่เรียกว่า “การคิดอย่างสร้างสรรค์” เพื่อสร้าง

คุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม จากกรอบแนวคิดเบื้องต้น มีความสอดคล้องกับการที่เกาหลีใต้ส่งออกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมบันเทิงภายใต้แนวคิดของรัฐบาลที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ประเทศ อย่างไรก็ตามการพัฒนาดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดขึ้นของปัจจัยทางเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารด้านเครือข่ายของข้อมูลขยายขอบเขตเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

โลกาภิวัตน์ (Globalization) กล่าวคือ แนวคิดที่เสนอว่า ภายหลังศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมหากาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ การเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ เงินทุน รวมไปถึงข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ปัจจัยทางการทหาร คือ เครือข่ายข้อมูลทางการทหารทางไกลโดยสามารถรักษาสัญญาความสัมพันธ์ของประเทศ และในขณะเดียวกันก็ได้สร้างภัยความมั่นคงต่อประเทศโดยรอบ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงถึงการขนส่งไม่ว่าจะเป็นทางบกและทางอากาศ และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่เน้นในลักษณะของความสิ้นไหลทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะแนวคิดข่าวสาร ภาพลักษณ์ รวมไปถึงอัตลักษณ์ของผู้คน หากนำปัจจัยทั้ง 4 ประการดังกล่าวมาผนวกกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล้วนั้น ทำให้สะท้อนถึงความเข้มข้นของเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การพึ่งพาอาศัยภายใต้โลกาภิวัตน์ซึ่งประสานกันและกันทั้งในระดับ
แนวลึกและกว้าง เป็นต้น (Keohane & Nye, 2000, p. 114-119)

ลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) กล่าวคือ แนวคิดทาง
การเมืองที่ประกอบขึ้นจากหลักการที่สำคัญทั้งสี่ประการ กล่าวคือ
หนึ่ง คือ การเปิดเสรี (liberalization) มุ่งเน้นทั้งการลงทุน การค้า
ภาคการบริการและการเปิดเสรีในภาคการเงิน สอง คือ การมี
เสถียรภาพ (stabilization) กล่าวคือ รัฐต้องทำให้กระบวนการ
ดังกล่าวเป็นไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดค่าใช้จ่ายของ
ภาครัฐเพื่อให้เกิดสถานะเกินดุลหรือการให้ได้ดุลยภาพของ
งบประมาณ สาม คือ การลดกฎเกณฑ์ (deregulation) ในภาค
การเงินมิให้มีความยุ่งยากหรือขัดกับหลักการการเปิดเสรี และ สี่ คือ
การแปรรูป (รัฐวิสาหกิจ) ให้เป็นเอกชน (privatization) กล่าวคือ
สำหรับประเทศอุตสาหกรรมเป็นการขายกิจการสาธารณูปโภครัฐ
สวัสดิการ และใน ส่วนประเทศกำลังพัฒนา คือ การแปรรูป
รัฐวิสาหกิจให้เอกชนและทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนหรือซื้อกิจการ
เบื้องต้น (กุลลดา เกษบุญชู มีดี, 2556, น. 13)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับประเด็น Soft Power :
ปัจจัยในการพัฒนาประเทศของสาธารณรัฐเกาหลี เป็นงานวิจัยในเชิง
คุณภาพซึ่งมีกระบวนการดำเนินวิจัยด้วยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

ในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่อง Soft Power ของเกาหลีใต้ ซึ่งมีการแบ่งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาออกเป็นสองส่วนคือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมิติทางประวัติศาสตร์การเมืองเช่น ประวัติศาสตร์การเมืองของเกาหลีใต้ พัฒนาการทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ หรือปัญหาทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมิติทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ เช่น นโยบายของรัฐในเรื่อง Soft Power ของเกาหลีใต้ แนวคิดเรื่อง Soft Power ในมิติต่างๆของเกาหลีใต้ เช่น การค้า อุตสาหกรรมบันเทิง หรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งในมิติทางประวัติศาสตร์การเมืองและในมิติเศรษฐกิจของเกาหลีใต้

2 วิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองและทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อเกาหลีใต้อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนานโยบายเรื่อง Soft Power ของรัฐบาลเกาหลีใต้

3 ศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการใช้ Soft Power ในการยกระดับสินค้าและอุตสาหกรรมของเกาหลีเพื่อเป้าหมายในการสร้างภาพลักษณ์และการยกระดับสถานะของประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศชั้นนำทางเศรษฐกิจ

4 ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่มีต่อการพัฒนาแนวนโยบายเรื่อง Soft Power

ของเกาหลีได้อย่างมีนัยที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจปี ค.ศ. 1997

5 สรุปผลการวิจัยด้วยการเสนอบทวิเคราะห์ด้วยวิธีการบรรยาย (Descriptive) และการอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของเนื้อหาของบทวิเคราะห์ (Explanatory) รวมถึงการเสนอแนวคิดของผู้วิจัย เพื่อการเข้าใจแนวคิดเรื่องการใช้ Soft Power เพื่อการพัฒนาประเทศของเกาหลีได้

ผลการวิจัย

1.บทบาทของ Soft Power และเบื้องหลังทางประวัติศาสตร์และการเมืองเกาหลี

1.1 วิกฤติการเงินเอเชียปี ค.ศ. 1997

อาจกล่าวได้ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของเกาหลีใต้จากระบบการปกครองแบบเผด็จการสู่ระบอบประชาธิปไตยซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเกาหลีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลเกาหลีได้หันมาให้ความสนใจในการใช้พลังอำนาจเชิงอ่อนหรือ Soft Power มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง

เกาหลีใต้ในช่วงการปกครองของประธานาธิบดีพัคจองฮี (Park Chung-hee) ระหว่างปี ค.ศ. 1961-1979 ปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหารและเป็นช่วงเวลาที่เกาหลีใต้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลมีนโยบายปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบโดยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมหนักและเคมี (Heavy and chemical industries หรือ HCIs) ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 คือ การพัฒนาประเทศให้กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมแทนสังคมเกษตรกรรม (ฉัตรชนก พินิจวงษ์, 2561) ก่อให้เกิดชนชั้นกลางในสังคมเกาหลีใต้ ส่งผลให้แรงงานในภาคเกษตรกรรมผันตัวไปเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม และรัฐบาลได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อรองรับการเกิดขึ้นของธุรกิจอุตสาหกรรมหนัก เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการการวางแผนเศรษฐกิจ (Economic Planning Board : EPB) ในปี ค.ศ. 1961

หลังจากที่รัฐบาลปรับโครงสร้างสังคมเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมหนักได้สำเร็จ ประเทศเกาหลีใต้ก็กลับประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก สวนทางกับจำนวนประชากรเกาหลีใต้ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในขณะนั้น รัฐบาลจึงได้ทำการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญด้านอุตสาหกรรมและการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น การแทรกแซงกลไกตลาดของรัฐบาลทำให้ภาคเอกชนเพียงบางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ กล่าวคือ กลุ่ม “แช็โบล” (Chaebol) กลายเป็นผู้ผลิตสำคัญในตลาดโลกด้วยการขยายฐานการผลิตและตลาดอย่างกว้างขวาง รัฐบาลส่งเสริมบริษัทในอุตสาหกรรมดาวรุ่งขยายการผลิต

ให้เร็วที่สุดและออกกฎหมายเฉพาะสำหรับการปรับโครงสร้างราย
อุตสาหกรรม (วีรยุทธ กาญจน์ชูฉัตร และ Chang, 2560, น. 19)
แซโบลจึงกลายเป็นเสาหลักทางเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีได้นับแต่
นั้นเป็นต้นมา รัฐบาลสนับสนุนการส่งออกส่งผลให้แรงงานใน
ภาคอุตสาหกรรมถูกกดค่าแรงให้ถูกลงเพื่อให้ผู้ผลิตสามารถผลิต
สินค้าส่งออกสู่ตลาดภายนอกได้ในราคาที่ถูกลงกว่าคู่แข่งจากประเทศ
อื่น ๆ ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนอัน
เป็นกลุ่มแรงงานฐานราก ชื่อเรียกร่องที่มีต่อนายจ้างหรือกลุ่มนายทุน
ทั้งในเรื่องสวัสดิการและความโปร่งใสในระบบราชการ กลับได้รับการ
ปฏิบัติและการต่อต้านจากรัฐบาล เนื่องด้วยเพราะความสัมพันธ์ที่
กลุ่มนายทุนใหญ่มีต่อนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง จนทำให้
ชนชั้นแรงงานและประชาชนในประเทศเกิดการเคลื่อนไหวทาง
การเมืองเพื่อต่อต้านการทำงานของรัฐบาลนำไปสู่เหตุการณ์สังหาร
หมู่ควังจูในสมัยประธานาธิบดีชอนดุกฮวาน

ประธานาธิบดีคิมแดจุง (Kim Dae-jung) ปกครองระหว่างปี
ค.ศ. 1998-2003 เป็นช่วงเวลาเกาหลีใต้ได้รับผลกระทบทาง
เศรษฐกิจต่อเนื่องมาจากวิกฤติการเงินเอเชีย ค.ศ. 1997 รัฐบาล
เกาหลีใต้ต้องขอรับ ความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงิน
ระหว่างประเทศ (IMF) ภายใต้เงื่อนไขที่ระบุว่าเกาหลีใต้ต้องมีการ
ปฏิรูประบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อแลกกับการให้

ความช่วยเหลือทางการเงินของ IMF สาเหตุของวิกฤติการเงินเอเชีย เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่

ประการแรกเกิดจากโครงสร้างหนี้ภายนอกกระยะสั้นมีจำนวนมากเกินไปและเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมีไม่เพียงพอ ประการที่สองเกิดจากโครงสร้างทางการเงินของบริษัทเอกชนในกลุ่มแซโบลมีการลงทุนขยายกิจการจำนวนมากและมีอิทธิพลครอบครองตลาดนำไปสู่การผูกขาดทางการค้า ซึ่งบริษัทในกลุ่มแซโบลต้องกู้เงินจากสถาบันการเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมากทำให้เกิดภาวะล้มละลาย รวมทั้งรัฐบาลไม่ได้มีมาตรการควบคุมการขยายกิจการของแซโบลทำให้เป็นอุปสรรคสำหรับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ (เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, 2543)

การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในช่วงวิกฤติการเงินเอเชียของรัฐบาลคิมแดจุงดำเนินการอย่างเร่งรัดเพื่อให้เศรษฐกิจเกาหลีใต้ฟื้นตัวกลับมาเช่นเดิม รัฐบาลปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งหมด 4 ภาค ได้แก่ ภาคการเงิน ภาคเอกชน (แซโบล) ภาคแรงงาน และภาครัฐบาล ในช่วงแรกเริ่มรัฐบาลเกาหลีได้จัดหาเงินตราต่างประเทศเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเงินจากการที่รัฐบาลขอความร่วมมือจากประชาชนเกาหลีใต้ภายใต้โครงการ “รวบรวมทองคำเพื่อส่งออกและชำระหนี้ของชาติ” มูลค่ารวม 2.1 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ในระยะต่อมารัฐบาลสร้างความเชื่อมั่นด้านการเงินการคลัง

ต่อนานาชาติ โดยเฉพาะการเปิดเสรีด้านการลงทุนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ (เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, 2543)

นักวิชาการเช่น เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์ ให้เหตุผลสนับสนุนกรณีดังกล่าวว่า ผลพวงจากความบอบช้ำทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของเกาหลีใต้ ซึ่งจากเดิมมุ่งพึ่งพาตลาดโลกเป็นอย่างมาก วิกฤติทางการเงินทำให้เกาหลีใต้ต้องหันมาปรับตัวเพื่อแข่งขันในเศรษฐกิจโลกมากขึ้น (เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, 2543) การเปลี่ยนแปลงมุมมองทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ได้ส่งผลอย่างชัดเจนในสมัยประธานาธิบดีคิมแดจุง ซึ่งเริ่มให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูวัฒนธรรมเกาหลีภายใต้นโยบายของรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้ภาคอุตสาหกรรมบันเทิงหรืออุตสาหกรรมในเชิงวัฒนธรรมเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยถือว่าเป็นหลักหมุดหมายสำคัญ อุตสาหกรรมวัฒนธรรมจึงมีหน้าที่ส่งออกวัฒนธรรมของชาติสู่สายตาต่างชาติแทนที่อุตสาหกรรมหนัก เช่น ปิโตรเลียมเคมี อุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง (เพราะเนื่องด้วยการประสบปัญหาจากวิกฤติการเงิน) เป็นต้น

ดังนั้นวิกฤติการเงินเอเชียในปี ค.ศ.1997 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเกาหลีใต้ทำให้ภาครัฐบาลต้องปรับนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวโดยมีเงื่อนไขภายใต้การได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ทำให้เกาหลีใต้ต้องเปิดเสรีการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศมากขึ้น

จากผลกระทบและภาวะเปราะบางที่ต้องดำเนินการตามกฎของ IMF เป็น “เงื่อนไข” ที่สำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงและอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมในฐานะ Soft Power ตามมาภายหลัง

1.2 การกลืนกลายทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ด้วยเป้าหมายหลักในการแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองไปทั่วเอเชียในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้จักรวรรดิญี่ปุ่นมีความต้องการเข้ายึดครองพื้นที่ในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1910 นักวิชาการเช่น วิเชียร อินทะสี ได้ชี้ให้เห็นว่า ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นต้องการสร้างการกลืนกลายทางวัฒนธรรมโดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมญี่ปุ่นแก่เกาหลี ด้วยมุมมองสำหรับประเทศผู้ปกครองอย่างญี่ปุ่นที่มองว่าเกาหลีเป็นประเทศที่อ่อนแอ ถ้าหลัง ถูกรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้าน คนเกาหลีด้อยกว่าคนญี่ปุ่น เพราะ มีนิสัยเกียจคร้านไม่กระตือรือร้น เกาหลีจะสามารถหลุดพ้นจากความยากจน ความหยาบคายและความสกปรกได้นั้นต้องได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น

ในช่วงแรก ญี่ปุ่นเน้นการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนด้วยการจัดการศึกษาแบบญี่ปุ่นให้แก่คนเกาหลีเพื่อให้ชาวเกาหลีสามารถเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น แม้ว่าญี่ปุ่นจะยึดครองเกาหลีเป็นอาณานิคมในปี ค.ศ. 1910 แต่ญี่ปุ่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาในเกาหลีนับตั้งแต่ ค.ศ. 1905 โดยนโยบายการศึกษาในเกาหลีตาม

ข้อบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1911 (Education Ordinance of 1911) มีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้ทั่วไปแก่คนเกาหลีและการศึกษาจะช่วยสร้างคนเกาหลีให้มีความจงรักภักดีต่อญี่ปุ่น (วิเชียร อินทะสี, 2561, น. 84) การประท้วงเรียกร้องเอกราชของชาวเกาหลีทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นจัดระเบียบการศึกษาในเกาหลีใหม่เช่นเดียวกับชาวญี่ปุ่นที่อาศัยในเกาหลี ญี่ปุ่นอนุญาตครูชาวเกาหลีสามารถใช้หนังสือและจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาเกาหลีได้ นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังใช้ “สื่อ” เพื่อสร้างการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ปลุกฝังค่านิยมคนเกาหลีต้องจงรักภักดีต่อญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1941 เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในเกาหลีครั้งสำคัญเมื่อญี่ปุ่นกำหนดให้การศึกษาในเกาหลีเป็นแบบเดียวกับญี่ปุ่น รัฐบาลห้ามไม่ให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเกาหลี ญี่ปุ่นใช้นโยบายสร้างการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilation Policy) ด้วยการบีบบังคับให้วัฒนธรรมเกาหลีหายไปแล้วถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมญี่ปุ่น

ในแง่นี้ การนำระบบการศึกษาของตนเข้ามาควบคุมระบบความคิดของคนเกาหลีให้มีความจงรักภักดีต่อจักรพรรดิญี่ปุ่น การศึกษาและสื่อถูกใช้เป็นเครื่องมือในการครอบงำคนเกาหลี ญี่ปุ่นพยายามลบประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและตัวตนที่แสดงออกถึงความ เป็นชาติเกาหลีเพื่อหลอมรวมวัฒนธรรมทั้งสองให้เป็นเนื้อเดียวกัน ช่วงเวลานี้จึงเปรียบเสมือน “จิ๊กซอว์ทางวัฒนธรรมของเกาหลี

ที่หายไป” การฟื้นฟูประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเกาหลีด้วยการใช้ Soft Power จึงเป็นการปลูกความเป็นชาติเกาหลีขึ้นมาอีกครั้ง

1.3 ข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์

คาบสมุทรเกาหลีมีพื้นที่กว่าร้อยละ 70 เป็นเทือกเขาและหุบเขาจึงไม่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม ช่วงที่เกาหลีตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นระหว่าง ค.ศ. 1910-1945 ด้วยข้อจำกัดด้านภูมิประเทศ การดำเนินชีวิตของชาวเกาหลีจึงเผชิญกับความยากลำบาก ชาวญี่ปุ่นเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในการถือครองที่ดินและเป็นเจ้าของกิจการหลายประเภท (วิเชียร อินทะสี, 2551) เช่น สำนักการสำรวจที่ดินได้เสนอการสำรวจที่ดินทำกินเพื่อจัดระบบการถือครองที่ดินขึ้นใหม่แต่เกษตรกรชาวเกาหลีไม่คุ้นเคยกับระบบการถือครองที่ดินแบบใหม่ทำให้ที่ดินส่วนใหญ่ตกเป็นของรัฐบาลญี่ปุ่น นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังแก้ไขกฎหมายให้เอื้อต่อประโยชน์ชาวญี่ปุ่นมากขึ้น เช่น การควรวรมหรือสั่งปิดกิจการของชาวเกาหลี ญี่ปุ่นครอบครองธุรกิจการเงินและภาคธนาคาร ทรัพยากรของเกาหลีได้ถูกถ่ายเทไปยังญี่ปุ่นมากขึ้น และเศรษฐกิจเกาหลีได้กลายเป็นแหล่งรายได้และผลประโยชน์ของญี่ปุ่น (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2555, น. 378-380)

คาบสมุทรเกาหลีทอดตัวไปทางทิศใต้ทางด้านตะวันออกของทวีปเอเชีย ทิศเหนือมีอาณาเขตติดกับประเทศจีนและทางตะวันออกของคาบสมุทรเกาหลีมีทะเลตะวันออก (East Sea) เป็นพรมแดนธรรมชาติกั้นระหว่างคาบสมุทรเกาหลีและญี่ปุ่น ด้วยลักษณะที่ตั้ง

ทางภูมิศาสตร์ส่งผลให้คาบสมุทรเกาหลีมีความเปราะบางทางการเมืองสูง เนื่องจากคาบสมุทรเกาหลีเป็นเสมือนรัฐกันชน (Buffer State) และรัฐด้านหน้า (Front Line State) ตั้งแต่อดีตคาบสมุทรเกาหลีถูกรุกรานจากชนชาติอื่น กลายเป็นเส้นทางที่มหาอำนาจอย่างจีน ญี่ปุ่นและรัสเซียใช้รุกรานเพื่อการต่อสู้แย่งชิงทางการเมือง หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองคาบสมุทรเกาหลีถูก แบ่งออกเป็นเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลีส่วนใหญ่เป็นภูเขาทำให้ชาวเกาหลีมีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมอย่างจำกัด และต้องเผชิญกับความยากลำบาก ประกอบกับตำแหน่งที่ตั้งของคาบสมุทรเกาหลีเป็นสมรภูมิทางการเมืองที่สำคัญซึ่งถูกรายล้อมด้วยชาติที่แข็งแกร่งเช่นจีนและญี่ปุ่น และผลกระทบจากการที่คาบสมุทรเกาหลีตกอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ญี่ปุ่นมีสิทธิ์ในการครอบครองทรัพยากรธรรมชาติของเกาหลีเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นผลให้เกาหลีสูญเสียทรัพยากรทางธรรมชาติจำนวนมากและต้องฟื้นฟูประเทศเพื่อปกป้องเศรษฐกิจ ภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา ดังนั้นการหาทางออกในประเด็นดังกล่าว คือ การเลือกใช้สินค้าทางวัฒนธรรมเป็นช่องทางในการตอบสนองต่อปัญหาการขาดแคลนในทางเศรษฐกิจและการขาดพร่องในสำนึกแห่งความเป็นชาติที่สูญเสียดังกล่าวภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น

2. ความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงอเมริกาและญี่ปุ่น

ภายหลังจากที่รัฐบาลเกาหลีใต้ได้รับบทเรียนครั้งสำคัญจากวิกฤติการเงินเอเชียปี ค.ศ. 1997 และการให้ความสำคัญกับกลุ่มธุรกิจแซโบลามากเกินไป การส่งออกเทคโนโลยีและวัฒนธรรมจึงกลายเป็นทางเลือกที่สำคัญของรัฐบาลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ในสมัยประธานาธิบดีคิมแดจุง รัฐบาลจึงเริ่มมีแนวคิดในการฟื้นฟูอุตสาหกรรมบันเทิงอีกครั้งโดยเลือกใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อกอบกู้เศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศ เนื่องจากรัฐบาลเห็นถึงช่องทางการสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมบันเทิง จากตัวอย่างการประสบความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูด เรื่อง จูราสสิคพาร์ค (Jurassic Park) เข้าฉายในปีค.ศ. 1993 สร้างรายได้เทียบเท่าการผลิตรถยนต์ฮุนไดของเกาหลีใต้ประมาณ 1.5 ล้านคัน ซึ่งคิดเป็นสองเท่าของจำนวนรถยนต์ที่ขายได้ในแต่ละปี รัฐบาลจึงหันมาให้ความสนใจในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมบันเทิงมากขึ้น

รวมถึงการมองเห็นความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงญี่ปุ่นที่มีจุดเริ่มต้นจากนโยบาย “Cool Japan” เนื่องจากในช่วง ค.ศ. 1990 ประเทศญี่ปุ่นเผชิญวิกฤติเศรษฐกิจอย่างหนักจากการทำข้อตกลง “Plaza Accord” กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นถดถอยลงมากเนื่องจากการส่งออกที่ลดลง รัฐบาลญี่ปุ่นจึงหาวิธีการแก้ไขเศรษฐกิจด้วยการส่งออกสินค้าและบริการ

ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ตลอดระยะเวลาสองทศวรรษหรือ “The Lost 2 Decades” ถึงแม้เศรษฐกิจญี่ปุ่นตกต่ำลงมากแต่การส่งออกสินค้าญี่ปุ่นและอุตสาหกรรมบันเทิงญี่ปุ่นกลับเติบโตขึ้นจนแผ่อิทธิพลขยายไปทั่วโลก เช่น วงการเพลง J-pop การ์ตูนอนิเมะ เป็นต้น (ณัฐธณีชชา ภูวสิริโรจน์, 2563)

ใน “The Birth of Korean Cool” นักวิจารณ์วัฒนธรรมชาวเกาหลีเช่น ลีมุนวอน ได้ชี้ให้เห็นว่าหนึ่งในเหตุผลสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมบันเทิงญี่ปุ่นได้รับความนิยมและแพร่หลายอย่างรวดเร็ว นั่นคือ การที่อุตสาหกรรมบันเทิงของญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับ “การผลิตเนื้อหา” ของสินค้าทางวัฒนธรรมที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มตลาดผู้บริโภคในประเทศที่มีทั้งปริมาณและกำลังซื้อสูงมากกว่าการให้ความสำคัญกับผู้บริโภคส่วนใหญ่ภายนอกประเทศ (ฮง, 2564, น. 212) นอกจากนี้ ลียังชี้ให้เห็นว่า แนวคิดดังกล่าวสามารถเทียบเคียงได้กับภูมิรัฐศาสตร์ของญี่ปุ่นที่มีลักษณะเป็นหมู่เกาะของญี่ปุ่น ซึ่งส่งผลให้วัฒนธรรมญี่ปุ่นมีลักษณะแยกตัวไปจากวัฒนธรรมอื่นในภูมิภาค และมุ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ซึ่งเห็นได้จากประโยคที่ชาวญี่ปุ่นใช้ล้อตนเองว่าเป็น “กาลาปากอสซินโดรม” เช่น ในปี 2010 บริษัทชาร์ปเปิดตัวแท็บเล็ตในญี่ปุ่นแต่ไม่ได้ออกวางขายในประเทศอื่น จึงถูกเรียกว่า “แท็บเล็ต กาลาปากอส” เช่นเดียวกับวิดีโอเกมที่มีการวางขายในประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น

นอกจากนี้ในงานเขียนยังกล่าวถึงบทความของเจแปนทูเดย์ กล่าวไว้ว่า “ค่ายเพลงญี่ปุ่นส่วนมากไม่เหมือนกับเค-ป๊อปเกาหลี พวกเขาไม่ชอบโปรโมทผลงานของศิลปินไปต่างประเทศ” จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นทำให้เกาหลีใต้เล็งเห็นถึงช่องทางการสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมบันเทิงโดยมีตลาดญี่ปุ่นเป็นกลุ่มเป้าหมายในการส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรม (ฮง, 2564, น. 213) ด้วยเหตุผลที่สำคัญคือ จำนวนประชากรของเกาหลีที่มีน้อยกว่าญี่ปุ่นราวครึ่งหนึ่ง ดังนั้น “เกาหลีจึงจำเป็นต้องพึ่งพาตลาดส่งออกเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความว่าเกาหลีต้องใส่ใจในรสนิยมของคนทั่วโลก เพื่อให้เพลงเป็นที่น่าสนใจ” ข้อความข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นว่า ด้วยข้อจำกัดของจำนวนประชากรในประเทศทำให้เกาหลีใต้มีความจำเป็นต้องพึ่งพาการส่งออกสินค้า หนึ่งในสินค้าส่งออกที่สำคัญของเกาหลีใต้ คือ “เพลง” (ฮง, 2564, น. 212)

ในแง่ความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงอเมริกาและญี่ปุ่น จึงเป็นแรงผลักดันให้เกาหลีใต้พัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงเพื่อส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรมไปยังต่างประเทศ รัฐบาลเกาหลีใต้จึงสนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงในฐานะ Soft Power ที่สร้างเม็ดเงินจำนวนมากไหลเข้าสู่ประเทศ

3. เกาหลีใต้ใช้ Soft Power สร้างการรับรู้และยกระดับสินค้า อุตสาหกรรม

นักวิชาการเช่น นกตลชาติประเสริฐ ได้ชี้ให้เห็นว่า สมัยประธานาธิบดีพัคจุงฮีดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจโดยให้ภาครัฐเป็นผู้นำในการสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรม รัฐบาลมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและส่งเสริมการส่งออกด้วยการจัดหาแหล่งเงินทุนแก่อุตสาหกรรมที่รัฐบาลสนับสนุนทำให้ภาคธุรกิจต้องพึ่งพา การช่วยเหลือจากรัฐบาลและกลายเป็นธุรกิจในกลุ่มแซโบล เช่น ชัมซุง ฮุนได เป็นต้น (นกตลชาติประเสริฐ และคณะ, 2560, น. 113) ในขณะที่ ลีมุนวอน ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจในประเด็นเรื่องสินค้าอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยมองว่าสินค้าอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ในช่วงแรกมิได้เป็นที่รู้จักหรือมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลกเช่นในปัจจุบัน และคุณภาพของสินค้ายังไม่ได้มาตรฐานเทียบเท่าสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นที่มีคุณภาพดีกว่าในขณะนั้น ตัวอย่างการเปรียบเทียบระหว่าง “ชัมซุง” บริษัทผลิตสมาร์ตโฟนและเครื่องใช้ไฟฟ้าจากประเทศเกาหลีใต้และ “โซนี่” จากญี่ปุ่น

ชาวแซจิน ศาสตราจารย์ด้านธุรกิจกล่าวถึงคุณภาพเครื่องใช้ไฟฟ้าเกาหลีในหนังสือ The Birth of Korean Cool ไว้ว่า “แม้แต่เทคโนโลยีง่ายๆอย่างพัดลมไฟฟ้า ยังแย่งการออกแบบและการผลิตจนแคยกขึ้นมาก็หักคามือแล้ว” แนวคิดของชาวแซจินดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่สำคัญในเรื่องการพัฒนา

คุณภาพและความน่าเชื่อถือของภาคอุตสาหกรรมเกาหลี ในแง่ที่บริษัทซัมซุงจึงจำเป็นต้องพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพมากขึ้นเพื่อการก้าวเข้าสู่ตลาดดิจิทัล รวมถึงยังคงต้องเร่งปรับเปลี่ยน “ภาพลักษณ์แบรนด์ให้ดูทันสมัย” เนื่องจากในสายตาของผู้บริโภคสินค้าเกาหลีมีคุณภาพดีกว่าสินค้าจากฝั่งประเทศญี่ปุ่น (ฮง, 2564, น. 234)

อย่างไรก็ตามสิมนวอน ได้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของพลังอำนาจเชิงอ่อนหรือ Soft Power ที่มีต่อกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้แล้ว จะเห็นได้ว่าการพัฒนาภาพลักษณ์แบรนด์ซัมซุงประสบความสำเร็จในระดับโลกนั้นสะท้อนถึงบทบาทของพลังอำนาจในเชิงอ่อน หรือ Soft Power สามารถทำหน้าที่ปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์แบรนด์ใหม่ส่งผลให้ผู้บริโภคมีทัศนคติต่อซัมซุงในเชิงบวก ในแง่ที่ความสำเร็จของซัมซุงในกรณีดังกล่าวดูเหมือนได้ส่งผลอย่างมีนัยที่สำคัญต่อพัฒนาการของอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีในหลายประการ ทั้งในเชิงการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพลังอำนาจในเชิงอ่อน ซึ่งเป็นที่มาในการเริ่มให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีในช่วงเวลาต่อมา รวมถึงความสำเร็จของกลุ่มทุนซัมซุง กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกาหลี จนนำไปสู่งบประมาณจำนวนมหาศาลที่รัฐบาลเกาหลีสามารถจัดสรรให้กลุ่มอุตสาหกรรมบันเทิงเพื่อสนับสนุนวัฒนธรรมกระแสนิยมและสินค้าทางวัฒนธรรมในช่วงราวสองทศวรรษที่ผ่านมา

4. ข้อจำกัดด้านกำลังคน (Man Power)

แต่อย่างไรก็ตามด้วยปัญหาเรื่องเกาหลีใต้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเนื่องจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นสวนทางกับอัตราการเกิดที่ลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายคุมกำเนิดของรัฐบาลที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ทศวรรษ 1960 การเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมทุนนิยมและอิทธิพลของแนวคิดเสรีนิยมทำให้ชาวเกาหลีใต้มีแนวโน้มแต่งงานลดลง ประกอบกับความเจริญทางการแพทย์ทำให้คนเกาหลีใต้อายุยืนมากขึ้น การที่เกาหลีใต้เผชิญกับสังคมผู้สูงอายุอาจทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในอนาคต (นภดลชาติประเสริฐ และคณะ, 2560, น. 282) กำลังคนหรือจำนวนประชากรเป็นองค์ประกอบสำคัญของอำนาจ Hard power แต่เกาหลีใต้มีอัตราการเกิดลดลงสวนทางกับจำนวนผู้สูงอายุในสังคมเกาหลีใต้ที่เพิ่มขึ้น การใช้อำนาจ Hard power จึงไม่เหมาะสมกับการดำเนินนโยบายประเทศซึ่งต่างจาก Soft Power ที่ไม่ได้มีข้อจำกัดด้านจำนวนประชากร ดังนั้นเกาหลีใต้จึงเลือกใช้ Soft Power ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

การที่เกาหลีใต้ต้องเผชิญกับความท้าทายในหลาย ๆ ด้าน เช่น อัตราการเกิดที่ลดต่ำลง (Low Birth Rate) ส่งผลให้เกาหลีใต้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมเกาหลีเพื่อก้าวไปสู่ยุคแห่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ส่งผลให้รัฐบาลเกาหลีใต้มองเห็นถึงข้อจำกัดของจำนวนประชากรในประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนา “ทุนมนุษย์”

เพื่อสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีความพร้อมและความเชี่ยวชาญอันจะเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศต่อไป รัฐบาลเกาหลีใต้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ รัฐบาลสนับสนุนประชาชนทุกระดับให้เข้าถึงการศึกษา มีการออกนโยบายการเข้าถึงการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเตรียมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ การปรับเปลี่ยนการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและออกแบบหลักสูตรการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ระดับโลก เช่น จัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาเฉพาะทาง (Specialized High School) เพื่อหล่อหลอมให้เกิดทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์ เป็นต้น (นภดล ชาตีประเสริฐ และคณะ, 2560) ในแง่นี้การมีข้อจำกัดทางกำลังคนได้กลายเป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่สำคัญของเกาหลีใต้ในการมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของ “มนุษย์” ด้วยการลงทุนในการพัฒนาระบบการศึกษาซึ่งส่งผลอย่างมีนัยยะที่สำคัญต่อการเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์จนนำไปสู่การก้าวขึ้นเป็นหนึ่งในมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่สำคัญของโลกในปัจจุบัน

5. เกาหลีใต้ใช้ Soft Power สร้างภาพลักษณ์ที่ดีและยกระดับสถานะประเทศ

เกาหลีใต้ได้รับความเสียหายจากความบอบช้ำในสงครามเกาหลีเป็นเวลากว่า 40 ปีและการสูญเสียความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจหลังช่วงวิกฤตการเงินเอเชียปี ค.ศ.1997 โดยเกาหลีใต้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจจากประเทศยากจนสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (New Industrial Countries : NIC) ที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคเอเชียภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ดังคำกล่าวที่ว่า “The Miracle of Han River” หรือ “ปาฏิหาริย์แห่งลุ่มแม่น้ำฮัน” เกาหลีใต้จึงให้ความสำคัญกับการเพิ่มบทบาทระหว่างประเทศและบทบาทในเวทีโลกมากขึ้นเพื่อสร้างจุดเด่นและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศ

ด้วยเหตุที่เกาหลีใต้มีนโยบายปรับเปลี่ยนการพัฒนาประเทศด้วยการยกระดับสถานะเกาหลีใต้ให้เป็นประเทศมหาอำนาจขนาดกลาง (middle power) จึงต้องนำวัฒนธรรมมาใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจและประเทศกำลังพัฒนาซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการทูตวัฒนธรรม รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึงและแพร่หลายในยุคโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยที่ช่วยให้การส่งออกวัฒนธรรมเกาหลีใต้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงเลือกการส่งออกทางวัฒนธรรมโดยใช้ “ทุนทางวัฒนธรรม” มาเป็นเครื่องมือทางการทูตวัฒนธรรม (Cultural Diplomacy) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทูตสาธารณะช่วย

สร้างความเข้าใจและพัฒนาความสัมพันธ์ระดับชาติข้ามพรมแดนเป็น การยกระดับสถานะประเทศเกาหลีใต้ (วาริศา ภาคมาลี, 2563)

จุดเริ่มต้นที่เกาหลีใต้เลือกใช้เงินทุนทางวัฒนธรรมในฐานะ Soft Power เป็นนโยบายการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างความร่วมมือ ระหว่างประเทศและยกระดับภาพลักษณ์ประเทศเริ่มต้นขึ้นในช่วง สมัยประธานาธิบดี อึมย็องบัก (Lee Myung-bak) ที่มีแนวคิดริเริ่ม ในการผลักดันเกาหลีใต้ให้ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ ภายใต้อุทธศาสตร์ “เกาหลีระดับโลก” (Global Korea) เช่น มีการ จัดตั้งคณะกรรมการของประธานาธิบดีว่าด้วยภาพลักษณ์ของชาติ (Presidential Committee on National Branding) และ คณะกรรมการของประธานาธิบดีว่าด้วยการเติบโตสีเขียว (Presidential Committee on Green Growth : PCGG) นโยบาย “ความคิดริเริ่มเอเซียใหม่” (New Asian Initiative) เน้นสร้างความ ร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเอเซีย เป็นต้น

6. ปัจจัยในด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและ ภาคเอกชนต่อการเกิดขึ้นของ Soft Power ในประเทศเกาหลีใต้

จากปัจจัยในด้านการเมืองและสังคม (หรือประวัติศาสตร์) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาประเทศที่ภาครัฐมีส่วน สำคัญในการพยายามที่จะไล่กวดของประเทศพัฒนาแล้ว หรือ แม้กระทั่งปัจจัยที่มีผลต่อเกาหลีใต้ต้องปรับตัว เพื่อความอยู่รอดหรือ

เป็นแนวทางของการพัฒนาแบบ “ลัทธิพัฒนา” อย่างไรก็ตาม ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในมิติทางด้านการเมืองที่ส่งผลให้เกิดการแปรเปลี่ยนของกลุ่มทุนหรือภาครัฐ ภายหลังจากเคลื่อนไหวของประชาชนในทศวรรษ 1980 ได้มีการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการจากความเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้เองทำให้ “รัฐ” ต้องยอมรับกติกาของประชาธิปไตยมากขึ้น ทั้งนี้ส่งผลให้มี การปรับสมดุลอำนาจ ข้อตกลงใหม่ของสังคม และน้ำหนักของอำนาจมาอยู่กับประชาชนมากยิ่งขึ้น (แบ็งค์ งามอรุณโชติ, 2564)

อย่างไรก็ตามจากผลกระทบทั้งมิติในด้านการเมืองและสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “แรงขับ” ที่นำไปสู่การพัฒนา อีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน คือ “นโยบายทางเศรษฐกิจ” หรือนโยบายที่ส่งเสริมการส่งออกทางวัฒนธรรมดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดนโยบายจากทางภาครัฐและการเข้ามาของภาคเอกชน ที่จะมีส่วนช่วยส่งเสริมกันและกัน หากมิติทางด้านการเมืองและสังคมจะเป็นช่วงเวลาแห่งอดีต เพื่อสะท้อนความเข้าใจของเงื่อนไขและการเป็นรากฐานของเกาหลีใต้ที่จะมีผลต่อการพัฒนาการกำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจเป็นช่วงเวลาแห่งปัจจุบันและอนาคตที่มีการวางนโยบายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ปฏิเสธมิได้ว่า วิกฤตการเงินในปี 1997 หรือ ต้มยำกุ้ง เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะนำไปสู่การสนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงดังกล่าว เปรียบเสมือน

“เงื่อนไข” ที่เป็นส่วนเสริมหรือ “เหตุการณ์” บางอย่างที่จะมีผลต่อปัจจัยอื่น ๆ ตามมาภายหลัง

ในด้านปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ นั้นล้วนแล้วแต่มีหลากหลายประการด้วยกัน แต่ทั้งนี้ในกรณีของเกาหลีใต้ที่สามารถส่งออกวัฒนธรรมหรือการเติบโตของอุตสาหกรรมบันเทิง โดยเฉพาะ K-pop และการฉายภาพของวงการซีรีส์ และภาพยนตร์ อย่าง Parasite โดยสร้างประวัติศาสตร์วงการภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศเป็นเรื่องแรกและได้รับรางวัลใหญ่ 4 รางวัล (BBC, 2020) สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของวงการภาพยนตร์เกาหลีใต้ที่สามารถสร้างภาพลักษณ์ของเกาหลีใต้ แต่ทั้งนี้ตัวอย่างดังกล่าวมิใช่เพียงแค่ความโชคดีหรือความนิยมของสังคม แต่เกิดจากการสนับสนุนของรัฐบาลทั้งสิ้น เช่น แหล่งเงินทุน งบประมาณในการส่งเสริม การจับคู่บริษัทขนาดใหญ่เป็นผู้สนับสนุนสปอนเซอร์ และการแก้กฎหมายเพื่อเอื้ออำนวยในการผลิตอุตสาหกรรมบันเทิง แม้กระทั่งการตั้งหน่วยงานเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิง (วันชัย ตัน, 2563) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างจริงจังและการหาแหล่งอุตสาหกรรมใหม่ ภายหลังจากเกิดวิกฤตการณ์การเงินเมื่อปี 1997 ที่การลงทุนกับอุตสาหกรรมหนัก ส่วนใหญ่มักเป็นโครงการขนาดใหญ่ อาทิ การก่อสร้างถนน ได้มีความสำคัญลดลง ทั้งนี้ส่งผลให้รัฐบาลต้องเร่งหาอุตสาหกรรมแห่งใหม่ เช่น อุตสาหกรรมบันเทิง เป็นต้น

จากที่กล่าวไว้เบื้องต้นสะท้อนปัจจัยในหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ล้วนมีปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ที่เอื้อให้เกิดเงื่อนไขบางอย่างที่สามารถทำให้อุตสาหกรรมบันเทิงหรืออุตสาหกรรมวัฒนธรรมมีการเติบโตอันได้แก่

ปัจจัยภายนอก ในช่วงปี ค.ศ. 1910 - 1945 อิทธิพลจักรวรรดิญี่ปุ่นในช่วงเวลาดังกล่าวได้นำวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเข้ามาในเกาหลี อาทิ หนังสือการ์ตูน นิยาย รสนิยม และวัฒนธรรมการกินอาหาร อาจกล่าวได้ว่าเกาหลีใต้ในขณะนั้นอยู่ภายใต้เงาของประเทศญี่ปุ่น (และจีน)

ปัจจัยภายใน เมื่อปี ค.ศ. 1998 ประธานาธิบดีคนที่ 8 ของเกาหลีใต้หรือคิมแดจุง (ภายหลังการเกิดวิกฤตการเงิน 1 ปีให้หลัง) มีความต้องการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ประเทศเกาหลีใต้ใหม่ ด้วยการติดต่อบริษัทประชาสัมพันธ์ระดับโลก ‘แอดเดลมาน’ (Edelman) และสร้างวัฒนธรรมป๊อปในรูปแบบใหม่เพื่อการส่งออกวัฒนธรรมเกาหลีในระดับโลก โดยเฉพาะการผลิตเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทั้งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือ ยกเลิกการควบคุมสื่อจากภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ส่งเสริมแทน ตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว พักจีวอน (Park Jie Won) มีวิสัยทัศน์ทางวัฒนธรรมเข้าสู่สังคมดิจิทัล ทั้งนี้ได้มีการออกนโยบายที่ช่วยในการส่งเสริมปัจจัยพื้นฐานทาง

วัฒนธรรมที่จะส่งผลในระยะยาว นับตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นไป (เป็นการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ) และได้มีการสร้าง “ศูนย์วัฒนธรรมและศิลปะขนาดใหญ่” ในเขตโซคกวาน เช่น ศูนย์ศิลปะแห่งกรุงโซล (Seoul Arts Center) และ ศูนย์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองแห่งชาติ (National Center for Korean Traditional Performing Arts) เพื่อให้เกาหลีใต้เป็นเมืองทางวัฒนธรรม (Cultural District) ทั้งนี้ได้มีการแยกกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวออกเป็นอิสระเพื่อความคล่องตัวในการกำหนดนโยบาย เช่น องค์กรวัฒนธรรมและสารัตถะเกาหลี (Korea Culture and Content Agency: KOCCA) นโยบายที่เป็นปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การเพิ่มหลักสูตรเกี่ยวกับการแสดงในหลักสูตรการศึกษา ผ่านโครงการ Broadcast Video Promotion Plan (หลักสูตร 5 ปี) เพื่อส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสร้างบุคลากรและนักแสดงหน้าใหม่เข้าสู่อุตสาหกรรมบันเทิง นอกจากนี้รัฐบาลให้การสนับสนุน Korean Film Council โดยเป็นสถาบันที่จัดหาแหล่งเงินทุน และการผลิตภาพยนตร์ของเกาหลีในการส่งออกเป็นหลัก (เอกศาสตร์ สรรพช่าง, 2564)

สำหรับปัจจัยภายในข้างต้นเป็นตัวอย่งที่สะท้อนถึงการเอื้ออำนวยและเงื่อนไขจากวิกฤตการเงินเมื่อปี 1997 นั้น “ภาครัฐ” ได้มีการออกนโยบายที่สำคัญและเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” มาเป็น “ผู้สนับสนุน” สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการหาแหล่ง

อุตสาหกรรมใหม่ ในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระยะยาว จากการกำหนดนโยบายของรัฐผ่านการตั้งศูนย์วัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของภาคเอกชนผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐซึ่งสะท้อนถึงผลประโยชน์ร่วมกันบางประการในการส่งเสริม เป็นต้น

สำหรับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนนั้น กรณีที่น่าสนใจอันได้แก่ บริษัทเพื่อการร่วมลงทุนแห่งชาติเกาหลี (Korean Venture Investment Corporation : KVIC) โดยเป็นการจัดการกองทุนต่าง ๆ ของภาครัฐสู่ภาคเอกชน สำหรับภาคเอกชนที่มีบทบาทสำคัญ อันได้แก่ กลุ่ม “แชโบล” (Chaebol) อาทิ ซัมซุง (Samsung) เป็นเจ้าของธุรกิจเอนเทอร์เทนเมนต์แอนดีมีเดีย (CJ Entertainment & Media) ซึ่งเป็น ผู้อยู่เบื้องหลังวงการเพลง K-Pop เป็นต้น

กล่าวได้ว่า จากทั้งปัจจัยในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการผลักดันที่ทำให้ทางรัฐบาลเกาหลีใต้และภาคเอกชน ต้องเร่งมือฟื้นฟูเศรษฐกิจ และกลุ่มธุรกิจในวิกฤตการเงินเมื่อปี 1997 จนนำมาสู่เงื่อนไขบางประการในการหาแหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจในโลกสมัยใหม่ เช่น อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม เงื่อนไขจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้รัฐบาลต้องการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของประเทศสู่อุตสาหกรรมบันเทิงหรือการส่งออกทางวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการขาดทุนอย่างมากในอุตสาหกรรมหนัก จนเกิดเป็น Soft Power อย่างที่เรียกกันโดยทั่วไปในปัจจุบัน และการเข้ามามีบทบาทของภาคเอกชนผ่านแหล่งเงินทุนทำให้การส่งเสริมทางวัฒนธรรมมีความ

ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่า ภาคเอกชนมีบทบาทในการผลักดันอุตสาหกรรมบันเทิงหรือทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของภาครัฐที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะประเทศและมีความต้องการส่งออกวัฒนธรรม เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย Soft Power : ปัจจัยในการพัฒนาประเทศของสาธารณรัฐเกาหลี

การเปลี่ยนผ่านมาสู่สิ่งหนึ่งหรือการเปลี่ยนแปลงด้วยเงื่อนไข เหตุปัจจัยใดล้วนส่งผลกระทบต่ออย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประเด็นทาง “เศรษฐกิจ” ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศหรือการพัฒนาความมั่นคงของรัฐต่าง ๆ เพื่อการค้าขายและสะสมความมั่งคั่ง อย่างไรก็ตามการพัฒนาประเทศของเกาหลีได้สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ผ่านพัฒนาการของสังคม การเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ในกระบวนการสู่การเปลี่ยนผ่านในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเย็น จึงสะท้อนถึง “เงื่อนไข” สำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีใต้ ด้วยเหตุนี้การใช้นโยบายของ Soft Power จึงมีความสำคัญในแง่ต่อ “การพัฒนา” “พัฒนาการ” และกระบวนการของเกาหลีใต้ในระยะต่อมา

ปัจจัยที่ส่งผลให้รัฐบาลเกาหลีใต้เลือกใช้ Soft Power ในการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วยสาเหตุหลายประการ ปัจจัย

ที่หนึ่ง กล่าวคือ เกิดจากการ “เปลี่ยนผ่าน” จากการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก (เช่น ตีบุก การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง) ซึ่งมีความสอดคล้องสำหรับยุคสมัย เพราะความต้องการของสินค้าและตลาดการบริโภค แต่เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง การพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสารมีความก้าวหน้ามากขึ้นประกอบกับอุตสาหกรรมหนักขาดทุนหรือในบางกรณีล้มละลายในเวลาต่อมา (ในช่วงปี 1997) ทำให้อุตสาหกรรมหนักที่เคยเป็นแหล่งการสะสมทุนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศถูกเปลี่ยนผ่านมาสู่การแบ่งส่วนตลาดใหม่สำหรับอุตสาหกรรมดิจิทัลเมื่อเกิดวิกฤตการณ์การเงินในเอเชียเมื่อปี ค.ศ. 1997 จากผลกระทบดังกล่าวทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องเปลี่ยนภาพลักษณ์หรือเร่งฟื้นฟูพัฒนาประเทศภายหลังวิกฤตการณ์การเงิน อย่างไรก็ตาม ในปัจจัยแรกของการพัฒนาประเทศของเกาหลีใต้จึงเกิดจาก “ปัจจัยภายนอก” เพราะด้วยกระแสของโลกาภิวัตน์ (globalization) ผสมกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ต่อการเคลื่อนย้ายทุนอย่างเสรี ทำให้การแข่งขันและการลงทุนมีมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกาหลีใต้สามารถใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเทคโนโลยีในระดับโลกเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น ด้วยกระแสความก้าวหน้าจาก “ภายนอก” การเลือกใช้นโยบาย Soft Power จึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์และฟื้นฟูประเทศ

ในอีกด้านหนึ่งที่ส่งผลให้เกาหลีใต้เลือกใช้ Soft Power ในการพัฒนาประเทศ คือ การสนับสนุนของรัฐบาลต่อแหล่งการสะสมทุนในรูปแบบใหม่ กล่าวคือ นอกจากผลกระทบของวิกฤติการณ์การเงินเมื่อปี 1997 ทำให้การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมหนัก ภาคบริการและสถาบันการเงินประสบปัญหาสภาพคล่องต่อความสามารถในการชำระหนี้ เพราะเนื่องด้วยการผูกขาดจากกลุ่มทุน และการปล่อยละเลยต่อมาตรการกำกับดูแลนโยบายทางการเงินทำให้มีปัญหาต่อการจัดสรรทรัพยากร ภายหลังจากวิกฤติดังกล่าวภาครัฐจึงเล็งเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจและโอกาสในการรับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ด้วยเหตุนี้จากความพร้อมของทุนทางสังคม ทรัพยากรบุคคล ภาครัฐและภาคเอกชน (แหล่งเงินทุน) จึงทำให้กระบวนการพัฒนาประเทศของ Soft Power เอื้อหนุนกันและกัน

ปัจจัยที่สอง คือ ข้อจำกัดในด้าน “ภูมิศาสตร์” โดยคาบสมุทรเกาหลีมีข้อจำกัดด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเทือกเขาและหุบเขากว่าร้อยละ 70 จึงทำให้ชาวเกาหลีประสบปัญหาความยากจนตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และด้วยข้อจำกัดทางภูมิรัฐศาสตร์ทำให้คาบสมุทรเกาหลีถูกรายล้อมด้วยประเทศที่มีอำนาจอย่างญี่ปุ่นและจีน ส่งผลให้คาบสมุทรเกาหลีมีสถานะเป็นรัฐกั้นชน (Buffer State) จากเงื่อนไขข้างต้นจึงมีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกาหลีใต้ต้องใช้การเจรจาต่อรองทางการทูตในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะการนำ “วัฒนธรรม” เข้ามา

ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ในอีกด้านหนึ่งก็สืบเนื่องมาจากการมี “ทรัพยากรมนุษย์” ที่มีคุณภาพและโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศที่มีความพร้อมจึงทำให้การกระบวนกาตั้งกล่าวของการนำ Soft Power มาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์จึงเป็นข้อได้เปรียบทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความร่วมมือต่อกัน

ปัจจัยที่สาม คือ ต้นแบบความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงของสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นส่งผลให้รัฐบาลเกาหลีใต้เริ่มตระหนักได้ถึงความสำคัญของ “วัฒนธรรม” ในฐานะที่เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญต่อการฟื้นฟูภายในประเทศ ได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาทั้งในเชิงเนื้อหา วิธีการเทคโนโลยี หรือกำลังคน เพื่อผลักดัน “วัฒนธรรม” อันเป็นอำนาจเชิงอ่อน หรือ Soft Power ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณค่าและมีมูลค่าในทางเศรษฐกิจหรือเรียกว่า “การส่งออกทางวัฒนธรรม” ซึ่งสามารถช่วยเหลือให้เกาหลีใต้รอดพ้นจากวิกฤติการณ์การเงินหรือเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาและเป็นการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเกาหลีที่ถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมในช่วงจักรวรรดิญี่ปุ่นเป็นเจ้าอาณานิคม ค.ศ. 1910-1945 ท่าทีที่สำคัญดังกล่าวของรัฐบาลเกาหลีสะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดภายใต้การวางแผนนโยบายระดับชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการสนับสนุนการขยายตัวของสินค้าทางวัฒนธรรม ความสำเร็จจากอุตสาหกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “อุตสาหกรรม

บันเทิง” ด้วยเหตุนี้การฉายภาพต่อมุมมองของอุตสาหกรรมดังกล่าวสะท้อนถึง “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ซึ่งสามารถสร้างกำไรและเม็ดเงินเป็นรายได้ให้แก่ประเทศได้ ดังนั้นด้วยความสำเร็จดังกล่าวจึงสะท้อนออกมาในรูปลักษณะของการนำวัฒนธรรมมาใช้หรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่ “วัฒนธรรม” เป็นต้น

ปัจจัยที่สี่ คือ ข้อจำกัดในด้าน “ประชากร” เนื่องจากเกาหลีใต้มีอัตราการเกิดลดต่ำลงตั้งแต่ ค.ศ.1960 ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการคุมกำเนิดของรัฐบาลซึ่งสวนทางกับจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นส่งผลให้เกาหลีใต้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในระยะเวลาอันรวดเร็ว เนื่องด้วยข้อจำกัดของประชากรโดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้การใช้นโยบายในลักษณะ Hard Power เป็นไปอย่างจำกัด ดังนั้นรัฐบาลเกาหลีใต้จึงเลือกใช้ Soft Power เป็นปัจจัยในการพัฒนาประเทศเนื่องจากไม่มีข้อจำกัดด้านประชากร รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของประชากรหรือ “ทุนมนุษย์” ด้วยการให้ความสำคัญกับการศึกษา เป็นต้น

ปัจจัยสุดท้าย คือ เกาหลีใต้เลือกใช้ Soft Power ในฐานะทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้าง ความร่วมมือกับนานาชาติและยกระดับภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศ สำหรับภาคธุรกิจได้เลือกใช้ Soft Power เป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาพลักษณ์แบรนด์สินค้า เกาหลีใต้มีความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพและการออกแบบที่ทันสมัย ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ของผู้บริโภคในเชิงบวกทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งเป็นการสอดแทรกอัตลักษณ์ความเป็นชาติอันโดดเด่นซึ่งสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกาหลีในทางเศรษฐกิจ

ด้วยลักษณะของภูมิรัฐศาสตร์และการลงทุนจากภาครัฐและภาคเอกชนที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ความสำคัญในด้านต่าง ๆ จึงเปลี่ยนแปลงไปด้วยตามความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดังนั้นการใช้ “วัฒนธรรม” มาผนวกกับนโยบายของ Soft Power จึงมีความสอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มมูลค่าจากการเปลี่ยนภาพลักษณ์นำไปสู่การรับรู้และยกระดับอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้จนได้รับการยอมรับและสร้างค่านิยมไปทั่วโลก ดังนั้นปัจจัยจากความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิง ทำให้รูปแบบของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมจึงแปรเปลี่ยนไปจากเดิมด้วยเหตุนี้ ข้อจำกัดในด้าน “ประชากร” (ประเทศที่มีประชากรมากจะมีความได้เปรียบจากค่าแรงถูก แต่ประเทศที่มีประชากรน้อยจะมีค่าแรงสูง) ทำให้การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการเกื้อหนุนกระบวนการต่อยอดนโยบายของ Soft Power ด้วยตัวนโยบายจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีความชำนาญ ประสบการณ์ หรือ “ทักษะทางปัญญา” เข้ามาเกี่ยวข้องกับต่อยอดดังกล่าว จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางความคิดอย่าง “การสร้างสรรค์” สำหรับการผนวกปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเป็น “ส่วนหนึ่ง” ของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าในช่วงเวลาอันสั้นนี้ เกาหลีใต้ได้กลายเป็นผู้นำการส่งออกสินค้าเชิงวัฒนธรรมและเป็นต้นแบบการจัดการสินค้าทางวัฒนธรรมของโลกที่สำคัญ และในอนาคต “สินค้าเชิงวัฒนธรรม” จะกลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าและมีความสำคัญสำหรับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ จันทร์สว่าง และสุภาวดี พรหมบุตร. (2562). ทุนมนุษย์กับการเปลี่ยนแปลง: กระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 6(2), 209-222.
- กุลลดา เกษบุญชู มีต. (2556). กระบวนการเข้าสู่ความเป็นสากลของระบบทุนนิยมและลัทธินิยมใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 43(2), 7-43.
- ฉัตรชนก พินิจวงษ์. (2561). *นโยบายการสร้างชาติเกาหลีใต้ของประธานาธิบดีปักจุงฮี ค.ศ.1961-1979* [บทความวิจัยปริญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. ระบบฐานข้อมูลบทความวิจัยนักศึกษาศาखाวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- <http://isas.arts.su.ac.th/?p=3794>

ณัฐธณิชา ภูาสิริโรจน์. (2563). *นโยบาย Cool Japan กับการส่งเสริมเศรษฐกิจประเทศญี่ปุ่น* [สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. ระบบฐานข้อมูลบทความวิจัย นักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

<http://isas.arts.su.ac.th/?p=5242>

นภดล ขาติประเสริฐ (บรรณาธิการ), ชนินทร์ มีโกศล, พัฒน์นรี ศรีศุภโอฬาร, พิพาดา ยังเจริญ, วิเชียร อินทะสี, จักรกริช สังขมณี, วิลาสินี พนานครทรัพย์, และ ไพบูลย์ ปิตะเสน. (2560). *เกาหลี ปัจจุบัน Korea Today*. ปทุมธานี : ศูนย์เกาหลีศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แบงค์ งามอรุณโชติ. (30 มิถุนายน 2564). *ปลุกเชื้อหลับ ขยับเลื่อนนอนกิน: บทบาทของแรงงานเกาหลีใต้ กับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้ก้าวหน้า*. The101.

<https://www.the101.world/awaking-sleeping-partner/>

ไพบูลย์ ปิตะเสน. (2555). *ประวัติศาสตร์เกาหลี : จากยุคเผ่าพันธุ์ถึงยุคสาธารณรัฐใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โปสสต์.

- วิศรา ภาคมาลี. (2563). การทูตสาธารณะ เครื่องมือ Soft Power ของเกาหลีใต้ กรณีศึกษา การทูตวัฒนธรรม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์] หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันชัย ตัน. (15 กุมภาพันธ์ 2563). *Parasite กับแผนยุทธศาสตร์ชาติ เกาหลีใต้*. กรุงเทพธุรกิจ.
<https://www.bangkokbiznews.com/social/1469>
- วิเชียร อินทะสี. (2551). ประสบการณ์การพัฒนาของเกาหลีใต้. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*, 13(1), 57-82.
- _____. (2561). *เกาหลีในช่วงอลหม่าน ค.ศ. 1864-1953*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร และ Chang, H. (2560). กักตักสถาบัน: กลไกทางสถาบันกับการไล่กวาดทางเศรษฐกิจ. *Innovating Thailand*. [Symposium]. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ งานสัมมนาวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำปี 2560, Centara Grand at Central World.
<https://www.pier.or.th/conferences/2017/symposium/>

เอกศาสตร์ สรรพช่าง. (5 เมษายน 2564). *เศรษฐกิจศาสตร์ว่าด้วยการ
เติบโตรุ่งเรืองแบบเกาหลีใต้*. The101.

[https://www.the101.world/entertainment-industry-
and-development-in-south-korea/](https://www.the101.world/entertainment-industry-and-development-in-south-korea/)

[https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/it
em/dc:190150](https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:190150)

เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์. (2543). ภาวะผู้นำกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติ
เศรษฐกิจของเกาหลีใต้. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 31(1), 87-108.

ฮง, ยู. (2564). *กำเนิดกระแสเกาหลี The Birth of Korean Cool*
(พิมพ์ครั้งที่ 2) (วิลาส วศินสังวร, ผู้แปล). เอิร์นเนส พับลิช
ซิ่ง.

BBC. (10 กุมภาพันธ์ 2020). *ออสการ์ 2020 : Parasite กวาด 4
รางวัลใหญ่ รวมทั้งภาพยนตร์ยอดเยี่ยม*. [https://www.bbc.com/thai/international-
51440199](https://www.bbc.com/thai/international-51440199)

Keohane, R. O. & Nye, J. S., Jr. (2000). Globalization: What's
New? What's Not? (And So What?). *Foreign Policy*,
(118), 104-119. <https://doi.org/10.2307/1149673>

Nye, J. S., Jr. (2004). *Soft Power: the means to success in
world politics*. PublicAffairs.

North, D. C. (1991). "Institutions". *Journal of Economic Perspectives*, 5(1), 97-112.

<https://doi.org/10.1257/jep.5.1.97>

Schumpeter, J. A. (1950). *Capitalism, socialism, and democracy*. Harpe